

מסורת הש"ס

א) נבי העמוד ערך גלגל ג הייתה וגלגל פי' נוד ונכוח אכן גלגל. ב) פי' כיון שישן לו נעו ממחמק דמו יס' בהן ב' טעם. ערך ערך חל ד' א ס"א וחזר ולקחה ממנו א ס"א חזר קא. מנחות לא. בטרות יא: ב) ס) נפי' חס' יבנות סא. ד"ה ויין. ו) נצי"מ שם מנחות שם. ו) פאה פ"ד מ"ט, ח) ונעיל' ח: ע"ז כא. ט) חולץ קלה: שירובין ז) ונוספתא תרומות פ"ג, ו) בפי"א: משומה, וכן לקמן, יא) ומפי' ע"ז דף כו: יט) נספרי כהא, יג) נ"ל דכיו. עז יוסף,

תורה אור השלם

- בי ד"הא ב'חמים ימותו יחדו כסיל יבער יאבדו ועובד לאחרים חילק:
- והארץ וז' הארץ תפכור לצמחתה כי לי הארץ כי גרים ותרועבים אתם עמדי: ויקרא כה כג
- השמים שמיים לך והארץ נתן לבני אדם:
- לךוד מומורו לידך הארץ ומלואה תכל וישיב קר:

הגהות הב"ח

א) גמ' אמר מן כ"ל ומיבת ליה ממחק:
ב) יש אכל פורין את הנסים לאחר מיתת אביהן משום קלקולא:

מוסף רש"י

כיבוש יחיד. דרוה, שלא היו כל ישראל ביחד כדרך שהיו כביטם יושע שיוי כולם וכבשו לנצח כל ישראל קדום חלקם, אבל דוד לא כבש אלא לנרס (ועיל ח). ישראל רעוב כוכבים וגוי שראל והחליץ מערובין זה בזה. ואפילו לאחר שחלקו לא אמרינו כי ביריה ומלכו לא עש"ס חלק לו זה חלק המנוע לשראל וטנל גמור הוא, אלא אין ביריה וגם אי ששאר חזיו טנל וחזיו חלקו, דרש קנין לעשרים בא"י להפקיע חלקו מיד מעשה, ואפי' אנעמי שאין לו חקנס, לפי שאם נא להספיק מנאם מפרש מן הפטור על החיוב, ולי נראה שיש לו חקנס בשני דברים, א' אם יש לו טנל ממקום אחר מפרש על זה לפי חזיו, ש' חייב אלא חזיו, ואם אין לו טנל אחר מפרש מן החיוב ויהי לפי כולו, כגון אם יש לו עשרים מפרש שנים מהן, ש' אלא חזיו מפרש אלא אחר לפי נפטור, לפי שזה שפירשתי מן חזיו שאין שם מעשה חל עליו לפי שפטור ומועד, אבל כשמפרש שנים ירי השם חל על החלק ופטור את העשרה המחויבין, והא לכא למימר דלמא שניהם נדלו ואין נחלקין על עשרים גדול ואין שם מעשה חל עליהם, דמנא בגמרא דלאם שניה (י:) גמי חזש וישן המעריבן, קדילין אין תורמינן מזה על זה וקמי' לזכר את גרתי וחזכו ונמלא מורס מן החזש שבו על החזש שבו ומן הישן שבו על הישן שבו, וכי היכי דררש חזש וישן נחולין איכא נמי חזש וישן נמנשה, הכא נמי מנא תורס מן החיוב שבו על החיוב שבו ומן הפטור שבו על הפטור שבו, ואפילו נמלא דפליג עליה דהנא, הכא מדרי, דהתם הוא דאיכא למימר אין כלה לא נכללו יפה ושמה חל חזש נמנשה לפי

פירקן. פדני: משום קלקולא.
שלא יוטמעו צעודי כוכבים וילמדו ממעשיהם ובחיי אציהן ליכא למיחש להכי דמנטר להון אצוהון:
אימא לסיאזון הוא דקאצינל.
ולא הוי מין אלא מומרי^א ובמינים הוא דלמרינן

י^א מורידים אבל לא מעלין אבל מומר אמר^י
הסם סמי מכאן מומר: ואכיל **איסורא.**
עדים העידו עליו כן והו אכיל נבילות להנעים: **חייאת וגלגלסא.**
שק קשור ופקיע ועיגול של אכן או של עופרת בתוכו: **דיומא כפרא.**
כשהורגין אסור: **דליחול אדמיס.**
שימחול על דמו: **איקמטינכו ואוסצינכו.**
לקשור אחכם ולהושיצכם: **חייסא ופלגא.**
כלומר מכה וחצי מכה: **יסיצ קאכיל וספי.**
כל ימיו כל מה שהיה משתכר לא היה מנמנם להנניע ליום מחר: **למוגא עליס.**
כר או כסת לישן עליו: **כריס כרי.**
צטני וסומן צנעמי הוא לי כר וכסת: **מוריקא.**
כרכוס: **בתנ"י**
הכי גרסינן **לוקח וניצא צבורים.**
בכל שנה נריך ליקח מן העובד כוכבים ציכורי פירוטיה דמנים יקריס ומציאם לירושלים: **מפני תיקון העולם.**
שלא יהא רגיל למכור קרקע בא"י לעובד כוכבים וגם אם מכר יטריח לחזור אחריה ולפדות: **גב' שאין קנין נוי.**
אם קנה עובד כוכבים קרקע צאקן אין קניינו קניו להפקיעה מקדושהא שלא תמחייב צנעשר וישראל הקונה ממנו מן הפירות נריך לעשר: **לנני אדם.**
לכל כריסין: **דיוגונך ולא**

דיוגון של עובד כוכבים.
שחם מירקן עובד כוכבים והן שלו צשעת מירוח שהוא גמר מלאכתן למעשר מירוח העובד כוכבים פטורין ואפי' לקחן מישראל צשנולין אבל אם הגדילו צקרקע העובד כוכבים ולקחן ישראל צשנולין ומירחן חייצין צנעשר דקרקע א"י ציד עובד כוכבים לא הופקעה קדושהא: **לקט ששמה ופאה.**
סתמן הפקר ופטורין מן המעשר שנאמר וצא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך (דברים יד) צמי שאין לו חלק ונחלה עמך ילאו אף שיש לו חלק ונחלה עמך^א שרי חף לו הן מפקרין והלקט והשכחה והפאה של עובד כוכבי^א חייצין צנעשר נוי. והשמש מפרש לה ואילו: **ס"ד חילימא דישראל.**
שהינן ישראל צשדחו ולקטיניהו עובד כוכבים וקאמר דאם חזר עובד כוכבים ומכרן לישראל חייב לעשקן אלא א"כ הפקירין ישראל ראשון צשדה: **הא מפקרי וקיימי.**
דכל לקט ושכחה ופאה הפקר הן: **אלא דעובד כוכבים.**
שהיו משדה העובד כוכבים והניחן כשראל: **וליקטיניהו.**
עניי ישראל וייוון דעובד כוכבים לא מייקד להניח פאה ולקט לא חייב עלייהו שמה אא"כ הפקירין עובד כוכבים ממש לשם הפקר ולא לשם פאה להניח סתם: **הא לא הפקיר חייב.**
צנעשר אלאמא שדה העובד כוכבים חייבת צנעשר: **ישראל שלקח שדה.**
זרועה מן העובד כוכבים והשאה אכלו עד שהציאה שליש וחזר ומכרה לעובד כוכבים: **חייבם צנעשר.**
אם נא ישראל ולקח מן העובד כוכבים מאותן הפירות ומירחן: **שכר נחמייבם.**
לענין מעשר צמסכת ישראל דקי"ל נענין מעשר צמסכת ר"ה (דף י:) תצוהו וחיתים אחר

שליש: לא נחמייבה לא.
אם הציאה שליש ציד עובד כוכבים פטורה: **צסוריא.**
דמעשר דידיה מדרבנן ושם יש קנין ציד עובד כוכבים להפקיע: **כיבוש יחיד.**
דוד כיבשה ולא היו כל ישראל שם והיא ארס כזבה:

טבל

לכל מילי^{טו}: **אדעתא דעובד כוכבים מי מפקרי.**
והא דפליגי ר' יוחנן וריש לקיש צירושלמי דפי' דמסכת פאה צהפקיר לישראל ולא לעובדי כוכבים דרצי יוחנן אמר הפקר הני מילי כי שקיל ליה ישראל אבל כי שקיל ליה עובד כוכבים הפקר צטעות הוא ולישר הפקר:

טעון הניחוי וישן נמנשה לפי חשטון הניחוי טעון נחולין. אבל הכא יש צילה דלא כח טעם ותתם יש לעשרים ולשלא חלק, דאין ברייה וכי אפרש מניה ויהי כי צנעשר מן החיוב כפי הפטור כפי הפטור, ונמוספתא דדמלי (פי"א) מלאחי דענל וחולין שנתערבו, אם יש לו פרנסה ממקום אחר מוציא לפי חשטון. כלומר מפרשים ממקום אחר לפי חשטון טבל זה המעריב ואם לאו טעון מן החולין כפי תרומת מעשר שטענל ואיזי ויעז מזה, ורצי ורשצי"ג הכי פליגי, רבי סבר אם יש לו טבל אחר מפרש על זה לפי חזיו ואם הפריש לפי חזיו דנמלא מכה צנעשרות ומעשרותיו מקולקלס חזי מתוקן, ועוד נ"מ שאין מפרשינן מזה על טבל אחר, ורשצי"ג סבר כי צרידה ויוין שחלקו הרי חלקין של ישראל טעו חזי ואפילו הוא נא להפריש עליו ממקום אחר מפרש לפי חזיו ושסם חל על מעשרותיו ומתוקנים הם ואם נלה להפריש מזה על מקום אחר מומר (וחזיק קלח).

או עד רוב שנותיה שהם ל"י שנה וסימני אילונית הם מפורשים ביבמות בפי' הערל דאמר^י התם ת"ר איזו היא אילונית כל שריבי בת כ' ולא הביאה שתי שערות ואפילו לאחר מכן הרי היא כאילונית לכל צדידה ואלו כן סימניה כל שאין לה דרים ומקשה בשעת תשמיש רשבי"ג אמר כל שאין לה שפוליי מעים כנשים ר"ש בן אלעזר אמר כל שקולה עבה ואינה ניכרת בין איש לאשה ואמר^י נמי התם (ב) א"ר אבהו סימני סריס אילונית אין עושים בהם מעשה עד שיהו

השולח פרק רביעי גיטין

מו.

ר"ץ ובין נפשיה צ'דוראי.
קודם שחזר למוטב דמסתמא^א לא היה מולול צנעמו כל כך: **ברייסי כרי.**
י' דרכן היה לשכב על צנטם כדאמר^י צנחנים (דף ה.) ריש לקיש רמי אמעויה^ב ומקשה: **צ'רקח ומביא בבורים.**
זו גירסת הקונט' דקנסינן ליה לחזור וליקח

ממנו אבל כולי האי לא קנסינן ליקח ממנו להפריש תרומות ומעשרות ומיהו קשה לר"ם צגנמ' מייתי ראיא מהא דיש קנין לעובד כוכבים דמפני תיקון העולם אין דאורייתא לא מנא ליה דילמא^ד תיקון העולם קאי אלא דחייצוהו ליקח^ד ואומר ר"ם דצרבז ספרים לא גרסינן ומציא צוי"ו והכי קאמר^ה כל אדם הלוקח ממנו מציא צבורים^ו לא שנה מוכר לא שנה אחר^ז ורצינו חננאל גרס^ח הלוקח מציא כו^ט וכן צירושל' (ה"ט): **אמר רבה אע"פ שאין קנין בו'.**
והא דמנא לעיל (דף מג:) א"ע"פ שנשה ישראל נמוסו פטורה מן המעשר אלאמא יש קנין איכא לזאקמא צבוריא דמנשי לקמי^י והיהיא דהשולס (צ"מ דף קב.) דהמקבל שדה אצותיו מן העובד כוכבים דמעשר ונותן לו וחזי לה התם לעולם יש קנין אע"פ שהדיחוי אמת כדדייק מדנקט מליק מ"מ ראיא גמורא ליכא ולעולם מנא למימר רבה דסבר אין קנין ומיהו אשכחן ר"ם דסבר יש קנין צספ"ק דע"ז (דף כה.) דלמר אין משכירין להן שדות משום דמפקע להו ממעשרות דכל זמן שהיה של ישראל כל מי שזורעה חייב צנעשר וכי זכנה לעובד כוכבים הזורעה פטור דיש קנין דאי אין קנין אין זו הפקעה מה שאין עובד כוכבים מעשר קרקע החייצת דהתם פריך בית נמי מפקיע ממוזזה ומנשי מוזהה חובת הדד היא ואין זה הפקעה^א והא דלמר ר' מאיר צפרק רצי ישמעאל (מנחות דף קו:) תורמינן משל עובד כוכבים על של ישראל^ב התם איירי כשגדלו ציד ישראל ולהכי מוקי צלוגמינא צמירוח העובד כוכבים ולא צמי קנין וכי פריך חזק לרצי אלעזר הוה מנאי למימר אלא דלמרי כר"מ אלא דמנשי שפיר: **במר סבר דיוגונך ולא דיוגן עובד כוכבים.**
מתוך פי' הקונטרס משמע דהא צנא מליא דלצהר דלמר אין קנין ודריש דיוגונך ולא דיוגן עובד כוכבים אית ליה מירוח העובד כוכבים פטור ולי"א דלמר יש קנין ודריש דגנך ולא דגן עובד כוכבים אית ליה דמירוח העובד כוכבים אינו פטור^{טו} וקשה דכמה תנאים נחלקין צמירוח העובד כוכבים ואם כן כל אותם תנאים נמי נחלקין ציש קנין ואין קנין וזהו דוחק דרצה ור' אלעזר נחלקין צפלוגמא דכלל הנהו תנאי ועוד דמשמע צנמנמות צפרק רצי ישמעאל (דף קו.) דכולהו תנאי דרשי דיוגונך ולא דיוגן עובד כוכבים ואפילו מאן דמחייב מירוח העובד כוכבים אלא דדרשי מיעוט אחר מיעוט דמרי דגנך כמצינן לכך נראה דרצה ורצי אלעזר אמו ככולי עלמא ודריש נמי ר' אלעזר דיוגונך ולא דיוגן עובד כוכבים דלא הוה כמצי צצואתך הוה דרשינן שפיר נמי

צצואתך ולא תצואת עובד כוכבים ומ"מ דריש נמי דגנך ולא דגן עובד כוכבים מלמל כמצי דיוגונך צהדיא וא"כ פי' היכי דדרשי' גבי דיוגונך למאן דמחייב מירוח העובד כוכבים אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות הכי נמי נדרוש גבי דגנך וי"ל דלא מיסתבר לזאקמי מיעוט אחר מיעוט דיוגונך ולא דיוגן עובד כוכבים דפי' דמסכת פאה צהפקיר לישראל ולא דגנך ולא כמצי צצואתך דלא הוה כמצי צצואתך הוה דרשינן שפיר נמי

צצואתך ולא תצואת עובד כוכבים ומ"מ דריש נמי דגנך ולא דגן עובד כוכבים מלמל כמצי דיוגונך צהדיא וא"כ פי' היכי דדרשי' גבי דיוגונך למאן דמחייב מירוח העובד כוכבים אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות הכי נמי נדרוש גבי דגנך וי"ל דלא מיסתבר לזאקמי מיעוט אחר מיעוט דיוגונך ולא דיוגן עובד כוכבים דפי' דמסכת פאה צהפקיר לישראל ולא דגנך ולא כמצי צצואתך דלא הוה כמצי צצואתך הוה דרשינן שפיר נמי

והיכי דמאי ודאי אילונית והיכי דמאי ספק אילונית כדתנן בסוף פרק יוצא דופן (מו:) בן עשרים שנה שלא הביא שתי שערות יביא ראיא שהוא בן עשרים והוא הסריס לא חולץ ולא מביאם ואקשי' בגמ' (והנהניא א') בן ט' שנה ויום א' וא' בן כ' שנה שלא הביא שתי שערות. פי' אלמא אע"פ שהוא בן כ' ולא הביא שתי שערות כקטן חשבוינן ליה ומחמת קטנות הוא שלא הביא שתי שערות והיךך אחא מחשבתו סריס והוא גדול ומחמת שהוא סריס לא הביאים אכר רב שמואל בר רב יצחק והוא שנוולד בו סימני סריס פי' מאי דנתנן בפרק יוצא דופן דחשבוינן ליה סריס ויצא מכלל קטנות כגון שנוולד בו סימני סריס וסימני הסריס הם מפורשים ביבמות בפרק הערל (ב:) אמר רבא דיקא נמי דקתני והוא הסריס שי"מ וכי לא נולדו בו סימני סריס עד כמה תני ר' חייא עד רוב שנותיו וכי היכי דמתרצינן גבי סריס ה"א נמי גבי אילונית אע"ג דהיא בת כ' ולא הביאה שתי שערות אינה אילונית גמורה שפטורה מן החלצהה ומן הייבוס עד היצאה בה סימני אילונית

כל שריבי בת כ' ולא הביאה שתי שערות ואפילו לאחר מכן הרי היא כאילונית לכל צדידה ואלו כן סימניה כל עבה ואינה ניכרת בין איש לאשה ואמר^י נמי התם (ב) א"ר אבהו סימני סריס אילונית אין עושים בהם מעשה עד שיהו

עין משפט ונר מצוה

קבב א מיי פ"ח מהל' מ"ע ה"ג סמג עשין קסב טו"ע ע"ד ס"ז נרנ סעף ו:
קבג ב מיי פ"ב מהל' צבורים הלכה טו סמג עשין קלט:
קבד ג מיי שם ופי"א מהל' תרומות הל' י:
קבה ד מיי פ"ב מהל' תרומות הלכה י:
קבו ה ו מיי שם פ"א הלכה י"ח (טו"ע) שם סימן שלם סעף טו:
קבו ז מיי שם הל' ז והלכה ג:

מוסף תוספות

- אח"כ. מוס' הלא"ש.
- בי מדרשא. מוס' הלא"ש.
- לעולם אין קנין, ופי"מ.
- והביאה, [ד]הא
- דאי לא דאורייתא. רש"י.
- דאע"פ שמן התורה לא היה לו להביא בכורים, דיש קנין לגוי להפקיע מן תרומה ומעשר וכל שאר קדושות, מ"מ תקצי"ח היא ד. שטיק.
- אע"פ שגדלו ברשות הגוי, מוס' הלא"ש. ז. כדי שיהא חביב להם ביהודי ליקח שדות המכורים לגוי מתוך שיכולים להביא בכורים מפורשין של אותו שנה. שטיק.
- וחזר ישראל לזקחה ממנו. רש"י.
- והכל עולה לענין אחר. רש"י.
- והיינו דדייקי' עלה בגמ' מפני תקון העולם אין, דאורי' לא, אלמא יש קנין. שטיק.
- דאי אין קנין, מדאורייתא צריך להביא. מוס' הלא"ש. יא. הארסינן והחכירין וארסי' בתי אבות וגוי שמשכן שדה לישראל. מ' הרין. יב. ואקשווי לא מקשר להו לכולהו. דאטו כי רובכלא ליקשי ולזיל. מ' הרין. יג. דאפי' לא ימכרנו לעכרים אלא שלא ידור בו ישראל אין כאן חיוב מוזהה מן התורה וכי' מוס' ע"ז דף כא. ד"ה הא אמר. יד. אלמא דר"מ י' יהודה דאמר התורמינן משל כל של כל סברי דאין קנין לגוי. איכא למישר הא לא קשיא. רננו קושקש. יט. [ו]לא דריש דיוגונך. מוס' הלא"ש.
- אלא אחא דנפיק ליה משינוי משמעות הלשון דהיינו דיוגן. ועוד דמסתבר ל' לאוקמי חיובא בתבואה שגדלה ברשות ישראל. מוס' הלא"ש.

פסקי רי"ד

שיחורנה שאין לאוסרה מפני תיקון העולם ולקנטו כדרך שאסרנו אותה עליו כשנדרה היא מפני תיקון העולם הא לא שייך שום תיקון העולם לאוסרה עליו: **בתנ"י**
המבוציא את אשתו משום אילנותי ר' יהודה אמר לא יחזור ויבטי' יחזור וינשא לאחר והיו לה בנים ממנה והיא תובעת כתובתה ר' יהודה אמר אומר לה שיחזרה ויפה מרבירין פי' מתני' מיירי בספק אילנותי ולא באילנות דריתא דאילוני' ודאית לא ילדה והיכי תני בטיפא נישאת לאחר והיו לה בנים אלא ודאי בספק אילנות מיירי והוה משום אילנות משום חשש אילנותי שהוא ירא שמא תהיה אילנותי ודומיא דשי' קתני שאינו ברור לעולם שנותנה אלא הוא מסופק שמא זינתה וכן משום נדר שאינו ידוע שיוקד לה חסם או לא דיקא והוא מסופק שמא לא יוקד ומ"ה מגרש לה והכא נמי הוא מסופק שמא תהיה אילנותי ומ"ה מגרש לה